Bildande av Varhalla naturreservat i Laholms kommun.

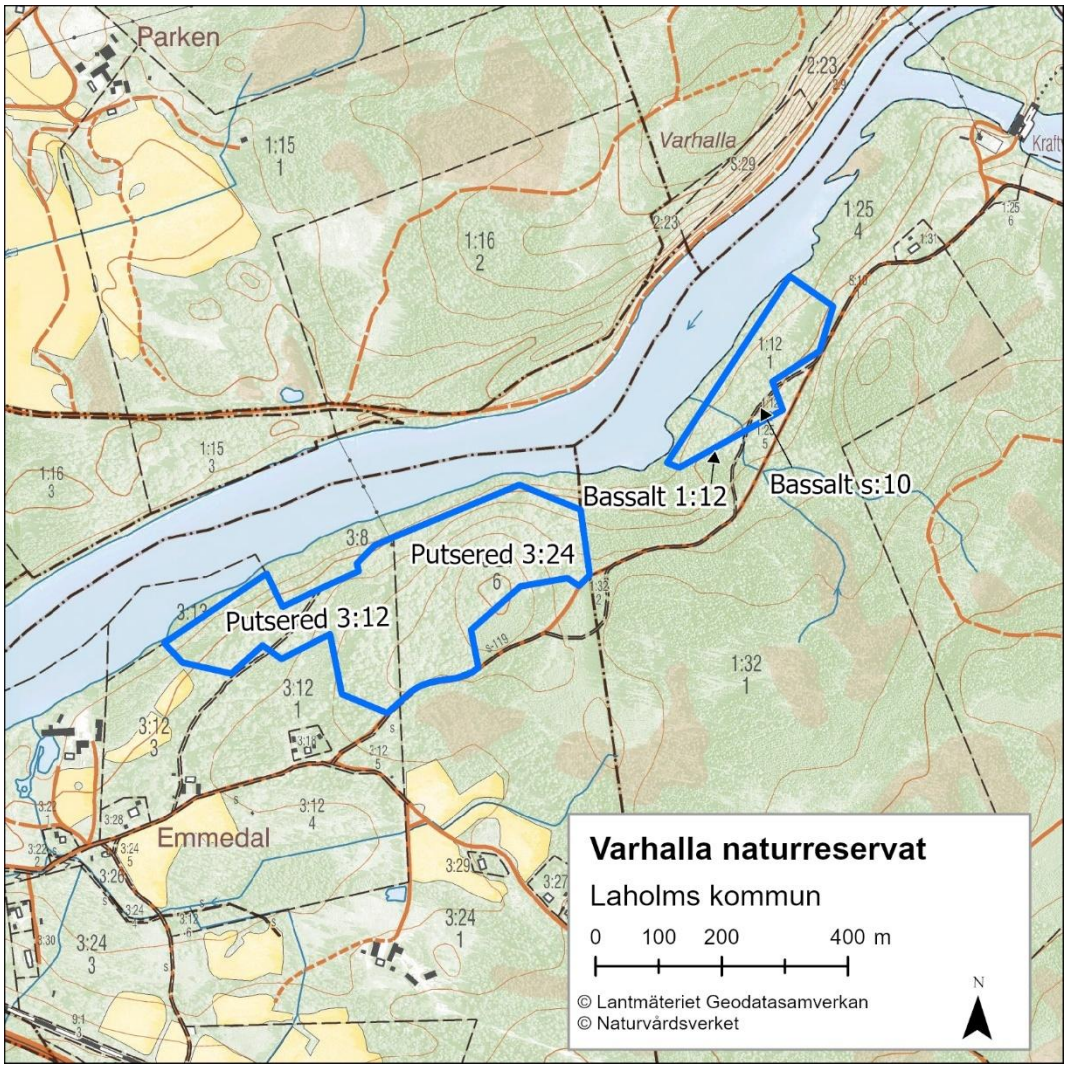

Beslut

Länsstyrelsen i Hallands län beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsas av blå heldragen linje på ovanstående karta som naturreservat, med syfte, skäl och föreskrifter enligt nedan.

Reservatets gränser ska märkas ut i fält och dess namn ska vara Varhalla naturreservat.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 1).

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att vårda, bevara, återställa och nyskapa värdefulla naturmiljöer samt att skydda, återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter. Ädellövskogar, lövsumpskogar och en naturlig hydrologi ska gynnas i naturreservatet.

Naturreservatets skogar ska bevara och utveckla strukturer och funktioner som är viktiga för den biologiska mångfalden, såsom hög och kontinuerlig tillgång på död ved i olika nedbrytningsstadier, gamla eller senvuxna träd samt olikåldrighet i trädskiktet. Skogsmiljöer ska bevaras och utvecklas både genom fri utveckling och genom naturvårdande skötselinsatser.

Reservatet ska vara tillgängligt för rekreation och friluftsliv i den mån områdets biologiska värden inte hotas.

Syftet skall nås genom att:

- land- och vattenmiljöerna skyddas mot exploatering och produktionsskogsbruk
- gran avvecklas och röjs fortlöpande
- solitära ädellövträd som drabbas av igenväxning friställs
- sådd, plantering och användande av hägn mot viltbete kan genomföras för att gynna ädellövträd
- ringbarkning och veteranisering genomförs vis behov
- skötsel som syftar till att bevara eller restaurera brynmiljöer genomförs vid behov
- hydrologiska restaureringsinsatser genomförs vid behov
- främmande arter bekämpas om de riskerar att skada de naturvärden som reservatet avser att bevara
- information om områdets naturvärden tillgängliggörs och anläggningar för friluftslivet iordningställs och underhålls

- området i övrigt lämnas för fri utveckling så att mängden död ved och inslaget av gamla träd ökar
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper beaktas i skötseln av reservatet.

Skälen för beslutet

Området utgörs av ädellövskog med höga naturvärden. Dokumenterat höga värden finns bland mossor och lavar.

Naturvärdena kan skadas av skogsbruksåtgärder som avverkning och gallring, fysisk exploatering, förändrad hydrologi samt konkurrens från gran och främmande arter.

De viktigaste åtgärderna för att bevara naturvärdena är att skydda området mot produktionsskogsbruk och exploatering samt att hålla efter gran.

Föreskrifter

A. Med stöd av 7 kap. 5 § MB, om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservat, är det utöver vad som annars gäller förbjudet att inom området:

1. uppföra byggnad, anordning eller anläggning
2. uppföra mast eller antenn samt anlägga luft- eller markledning
3. anlägga väg
4. borra, spränga, schakta, gräva, markbearbeta eller bedriva täkt
5. dika, dämma, dikesrensa eller utföra annan åtgärd som kan påverka områdets hydrologi. Med Länsstyrelsen tillstånd är det dock tillåtet att underhålla dike enligt bestämmelserna i 11 kap. 17 § miljöbalken under förutsättning att diket är lagligt anlagt.
6. anordna upplag, tippa eller fylla ut
7. kalka, gödsla eller sprida bekämpningsmedel
8. bedriva skogsbruk eller i annat syfte avverka, gallra, röja, föryngra skog eller på annat sätt påverka vegetationen
9. ta bort eller upparbeta dött träd, vindfälle eller döda grövre grenar
10. utfodra vilt och använda åtel

11. framföra motordrivet fordon
12. sätta upp tavla, affisch, skylt eller göra inskrift
13. inplantera för området främmande arter samt att
14. ta bort eller skada stengärdesgård, odlingsröse eller annan kulturlämning.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

15. anordna lägerverksamhet, tävlingar eller andra arrangemang
16. utföra undersökningar som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön. Detta krav om tillstånd gäller dock inte vid insamling och dödande av ryggradslösa djur om insamlingen krävs för att en säker artbestämning ska kunna ske, den görs manuellt genom plockning, håvning eller motsvarande (alltså ej med fällor) och den görs utan att bark, ved eller andra substrat skadas.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för:

a) förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna B 1-9

b) akuta reparationsåtgärder[1] på ledningar. Undantaget omfattar inte förebyggande röjning av ledningsgator, planerat byte av ledningar, flytt av ledningar eller andra åtgärder som kan planeras. Vid åtgärderna ska skador på mark, stigar, stängsel och friluftsanordningar undvikas. Om de uppstår ska de återställas så fort som möjligt, senast inom tre månader

c) underhåll av ledningar[1] inkl. ledningsgator under förutsättning att:
   - markskador minimeras och eventuellt uppkomna skador repareras
   - inget material tillförs området som kan innehålla för området främmande arter eller förorenande ämnen
   - överskottsmassor och överblivet material forslas ut ur naturreservatet
   - åtgärder genomförs under perioden 1 september - 31 mars

[1] Vid drift, underhåll och akuta reparationer får motordrivna maskiner och fordon köras till och från samt parkeras i ledningsgatan. Träd och buskar får fällas och beskäras i ledningsgatan i den utsträckning som krävs för elsäkerheten. Länsstyrelsen upplyser om att det kan finnas träd med höga naturvärden i ledningsgatan, varför en noggrann bedömning bör göras av vilka åtgärder som är nödvändiga.

- en, hassel, nypon, slån, apel och hagtorn sparas om de inte utgör hinder för elsäkerheten
- framkomlighet på stigar inte har försämrats när arbetet har avslutats
- all ved lämnas inom reservatet men tas bort från stigar. Det går bra att lägga riset i faunadepåer
- informationsskyltar sätts upp vid reservatets parkeringsplatser innan åtgärder påbörjas om åtgärderna tar minst två dagar. Dessa ska innehålla information om vad som görs och telefonnummer till kontaktperson. Skyltarna ska tas ner direkt efter det att åtgärden avslutats.

d) Jakträttsinnehavare att använda motordrivet fordon för uttransport av älg, hjort och vildsvin i enlighet med terrängkörningsbestämmelserna, dock inte vid körning på fuktig mark eller inom 20 meter från vattendrag (gäller ej Lagan)

e) snitsling och skyltning vid jakt under förutsättning att dessa avlägsnas senast ett dygn efter avslutad jakt

f) jakt på skadat vilt och eftersök av skadat vilt

g) rättighetsinnehavare att färdas på markerad väg, se karta 1.

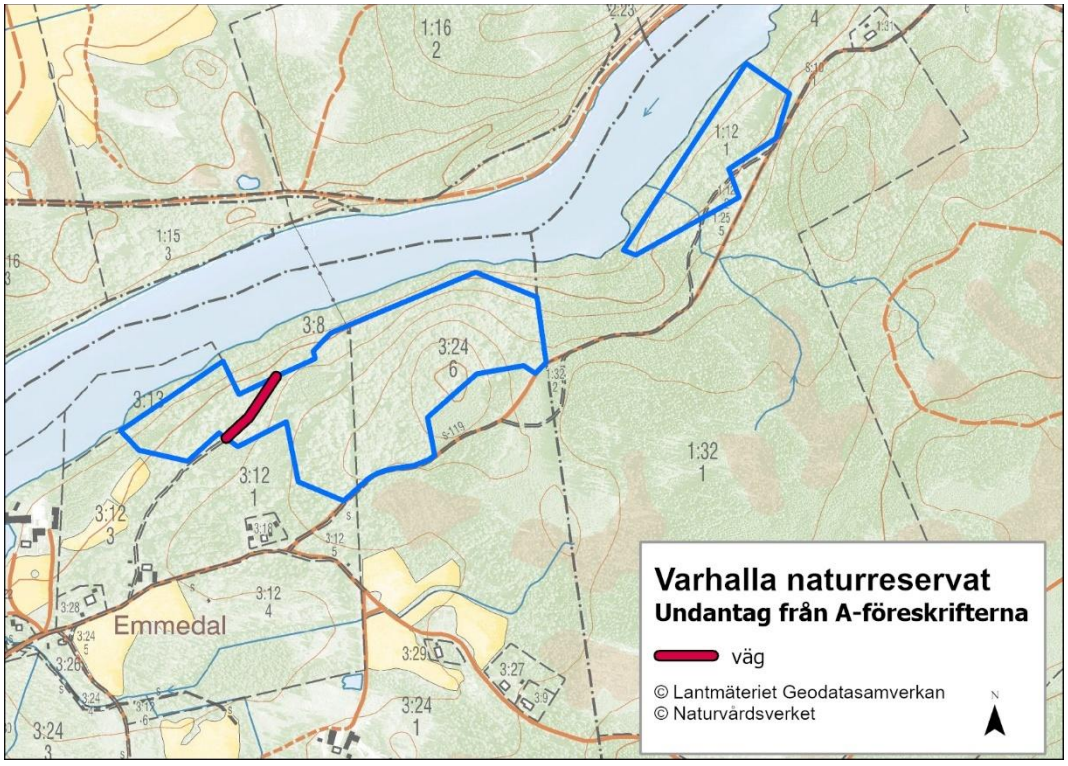

Karta 1. Kartan visar var i området vissa undantag från A-föreskrifterna gäller.

B. För att tillgodose syftet med reservatet förpliktigas med stöd av 7 kap. 6 § MB ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla åtgärder inom området enligt följande:

1. utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar
2. anläggning och underhåll av friluftslivsanordningar, exempelvis parkeringsplats, markerade stigar och informationsskyltar
3. naturvårdande skötsel av skog
    a. fällning, röjning, ringbarkning av gran
    b. veteranisering[2], skapande av högstubbar, lågor och hålträd
    c. sådd och plantering av lövträd samt användande av stängsel och hägn som skydd för plantor
    d. friställning av ädellövträd
4. uppläggning av död ved i faunadepåer samt anläggning av mulmholkar, ekoxekomposter och liknande konstruktioner för att gynna skyddsvärda arter
5. vidmakthållande av öppna gläntor genom slåtter
6. hydrologiska återställningsåtgärder som t.ex. igenläggning av diken. Gäller ej Lagan
7. bekämpning av främmande arter
8. utsättning av hotade arter om det behövs för att stärka artens möjlighet till långsiktig överlevnad i länet samt
9. undersökningar och dokumentation av friluftsliv, mark, vatten samt växt-, svamp- och djurliv.

[2] Veteranisering: mekanisk åverkan eller bearbetning på träd för att påskynda åldrande och skapande av sådana trädstrukturer som främst uppträder på gamla träd.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservat samt om ordningen i övrigt inom naturreservat (7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.). Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. skada levande eller döda träd, buskar och grenar
2. skada, plocka eller samla in mossor, lavar eller svampar annat än enstaka exemplar. Det är dock tillåtet att plocka matsvamp.
3. sätta upp tavla, affisch, skylt, snitsel eller göra inskrift
4. elda
5. inplantera för området främmande arter samt att
6. framföra motordrivet fordon.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

7. anordna lägerverksamhet, tävlingar eller andra arrangemang
8. utföra undersökningar som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön. Detta krav om tillstånd gäller dock inte vid insamling och dödande av ryggradslösa djur om insamlingen krävs för att en säker artbestämning ska kunna ske, den görs manuellt genom plockning, håvning eller motsvarande (alltså ej med fällor) och den görs utan att bark, ved eller andra substrat skadas. Kravet om tillstånd gäller inte heller plockning av växter, bär eller matsvamp.

Upplysningar

Om föreskrifterna

A-föreskrifterna gäller för åtgärder och verksamheter som genomförs med stöd av äganderätt eller andra juridiska rättigheter, t.ex. nyttjanderätt och servitut. I det fall en åtgärd som enligt lag enbart får utföras av en rättighetsinnehavare, utförs av en person som saknar rättighet, omfattas denna person av de förbud som meddelas i A-föreskrifterna. Således gäller A-föreskrifterna till exempel för alla personer som röjer sly eller avverkar i reservatet, eftersom en sådan åtgärd endast får utföras av rättighetsinnehavare (eller av annan efter medgivande från rättighetsinnehavare).

C-föreskrifterna gäller för allmänheten. Föreskrifterna riktar sig även till markägaren och andra med särskild rätt till fastigheten då dessa utövar aktivitet som inte är knuten till dessa rättigheter.

Länsstyrelsen vill upplysa om att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken (C-föreskrifterna) träder i kraft den 14 januari 2026 oavsett om beslutet överklagas.

Förbudet mot eldning avser eldning och grillning med fasta bränslen som ved, kol, kottar, gräs, ris. Skälet är att eldning med fasta bränslen utgör en brandfara, och att grenar, stammar, kottar etc. har betydelse för områdets djur, växter och svampar. Föreskriften gäller inte campingkök som drivs med gas eller flytande bränsle om dessa används på ett brandsäkert sätt.

Andra bestämmelser

Länsstyrelsen erinrar även om att andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftet med reservatet, eller som ett komplement till föreskrifterna är bland andra:

16 § lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

Under tiden den 1 mars-20 augusti ska hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt.

2 kap. 1, 6-8 §§ kulturmiljölagen (1988:950), fornlämningar

De fornlämningar som återfinns inom reservatet är skyddade enligt lag. Det är förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda, vårda och undersöka en fornlämning.

7 kap. 13-18h §§ miljöbalken, strandskyddsbestämmelser

Strandskyddsområde berör de delar av reservatet som ligger inom 100 meter från sjöar och vattendrag. Strandskyddsbestämmelsernas syfte är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv samt att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Åtgärder som kan skada eller motverka syftet med strandskyddet är förbjudna.

7 kap. 11 § MB och 5 § förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., generellt biotopskydd

Vissa biotoptyper i jordbrukslandskapet har ett generellt skydd mot åtgärder och verksamheter som kan skada naturmiljön. De aktuella biotoptyperna är alléer, källor med omgivande våtmarker, odlingsrösen, pilevallar, småvatten och våtmarker, stenmurar och åkerholmar.

11 kap. miljöbalken, vattenverksamhet, samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Med vattenverksamhet avses bland annat uppförande, ändring, lagning och utrivning av dammar, bortledande av vatten från eller grävning och rensning av vattenområden samt andra åtgärder i vattenområden om åtgärden syftar till att förändra vattnets djup eller läge. Även åtgärder som utförs för att avvattna mark eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för ett visst ändamål är att betrakta som vattenverksamhet (markavvattning).

4-9 §§ artskyddsförordningen (2007:845), fridlysta arter

Många arter är fridlysta. Det innebär att djuren och växterna inte får skadas eller störas, och i många fall även att fortplantningsområden och viloplatser är skyddade. Alla fåglar, groddjur, kräldjur, fladdermöss samt orkidéer är fridlysta, och dessutom ett urval av andra organismer. Flodpärlmussla är fredad enligt förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (SFS 1994:1716).

12 kap. 6 § miljöbalken

För verksamheter och åtgärder som kan ändra naturmiljön väsentligt krävs samråd med Länsstyrelsen, i de fall verksamheten eller åtgärden inte omfattas av tillståndsplikt eller anmälningsplikt enligt miljöbalken. Inom reservat kan t ex underhåll av ledningsgator eller vägar omfattas av samrådsplikt.

Artikel 7 i Europaparlamentets och Rådets Förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter: Invasiva främmande arter av unionsbetydelse får inte avsiktligt tillåtas reproducera sig, växa eller odlas.

Hur man överklagar

Eventuellt överklagande skickas till halland@lansstyrelsen.se eller Länsstyrelsen, 301 86 Halmstad. Ange vilket beslut som överklagandet gäller, t.ex. genom att ange diarienumret. Skriv också vilken ändring som begärs.

För att överklagandet ska kunna prövas måste det komma in till Länsstyrelsen senast den **13 januari 2026.** Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Länsstyrelsen skickar överklagandet vidare till Regeringen för prövning.

Kungörelse av beslut

Detta beslut kommer att kungöras i ortstidning och i länets författningssamling enligt 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt MB m.m.

Beslutet hålls tillgängligt på Länsstyrelsen i Hallands län och Länsstyrelsens hemsida www.lansstyrelsen.se/halland.

Beskrivning av området

Reservatet är en del av ett större område av naturskogsartade ädellövskogar utmed Lagans strand. Boken dominerar men med fina inslag av avenbok, ek, klibbal och asp. Bestånden hyser värdefulla strukturer som lågor, högstubbar, senvuxna träd, vidkroniga träd, håligheter, längsgående sprickor samt mulm liksom en lång rad av hotade arter och andra naturvårdsarter sammanlagt, 22 respektive 23 stycken. Många av dessa är lavar och mossor som är knutna till bok.

Uppgifter om reservatet

Namn	Varhalla naturreservat
Kommun	Laholm
Reservatet bildades år	2025
Areal	13,2 hektar
Lägesbeskrivning	2 mil öster om Laholm, 4 km OSO Knäred
Naturgeografisk region	Region 11. Sydsvenska höglandets västdel
Områdesbeteckning DINO	SKO-1021188
Fastigheter och marksamfälligheter	Bassalt 1:12, Putsered 3:12 och 3:24 samt Bassalt s:10
Markägarkategori	enskild
Förvaltare	Länsstyrelsen
Natura 2000-område	nej

Ärendets handläggning

Ädellövskogarna kring Lagan i detta område har sedan nyckelbiotopsinventeringen på 1990-talet varit kända för sina mycket höga naturvärden. Förhandlingar med markägarna inleddes 2007 och avtal om intrångsersättning inför reservatsbildning slöts 2010 (del av Putsered 3:12), 2011 (Bassalt 1:12) och 2016 (Putsered 3:24).

Inkomna synpunkter och Länsstyrelsens bemötande

Förslag till beslut och skötselplan har remitterats under hösten 2025 och följande synpunkter har inkommit:
Laholms kommun avstår från yttrande. Skogsstyrelsen är positiva till att naturreservatet bildas, men tycker att det är synd att inte alla nyckelbiotoper får ett långsiktigt skydd. Sveriges geologiska undersökning (SGU) avstår från att yttra sig. Statkraft har inga invändningar mot förslaget om bildande av

Varhalla naturreservat. Statkraft upplyser om att de har till Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt ansökt om att bl a riva regleringsdammen vid Knäred övre och ersätta tre vattenkraftverk med ett nytt kraftverk vid Bassalt där vatten från Lagan leds genom tunnel från Bassalt till ett utlopp som ligger nedströms. Med anledning av de ansökta åtgärderna kan det inte helt uteslutas att viss påverkan kan uppstå inom det planerade naturreservatet vad gäller hydrologin. Utrivningen av dammen vid Knäreds övre kommer innebära att vattennivån normalt sett sänks frånnuvarande nivå i anslutning till föreslaget reservatsområde. Dessutom kommer det totala vattenflödet i Lagan att minskas vid området då vattnet leds förbi området genom tunnel från Bassalt. Hallands botaniska förening har ingen invändning, tycker att lavfloran är intressant men framför att även klippområdet norr om Lagan vid Varhalla bör ingå i det planerade reservatet. Naturskyddsföreningen Södra Halland är positiva till förslaget samtidigt som de kräver att reservatet omgående bildas på den norra sidan av Lagan. De framför oro att naturvärdena där hotas och inte tas tillvara eftersom Statkraft planerar för ett projekt, Mittlagan, som kan påverka naturvärdena negativt.

Länsstyrelsen bedömer att inga av ovanstående synpunkter påverkar föreliggande föreslag om bildande av Varhalla naturreservat. Länsstyrelsen avser att arbeta vidare med skydd av värdefull natur i anslutning till reservatet.

Länsstyrelsens bedömning

Val av område och skyddsform

Området utgörs till stor del av bokskog med gamla, senvuxna bokar och skyddsvärd kryptogamflora. Värdekärnorna utgörs av nyckelbiotoper med näringsfattig bokskog med bland annat inslag av avenbok och ek.

Reservatet ligger inom värdetrakt för ädellövskog (4 - Hallands mellanbygd) och utgörs till stor del av ädellövskog som är en prioriterad skogstyp enligt Nationell strategi för formellt skydd av skog (Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2024). Ädellövskogarna inom reservatet bedöms ha höga naturvärden på beståndsnivå. Sammantaget gör detta att området är prioriterat för skydd enligt den nationella strategin för formellt skydd av skog.

Det som kan hota värdena är bl.a. avverkning, dikning och annan negativ förändring av hydrologin, plantering av främmande trädslag, konkurrens från gran, exploatering samt fragmentering av biotoperna.

Då ett rationellt skogsbruk inte är förenligt med bevarandet av arterna i området behövs någon form av långsiktigt skydd. Området kräver en del skötsel- och restaureringsinsatser vilket medför att en skötselplan behövs. Vidare krävs ordningsföreskrifter för att bevara områdets värden. Naturreservat är därmed den lämpligaste skyddsformen.

Beslutet följer riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd, Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden samt bidrar till att uppnå miljökvalitetsmålen ”Levande skogar” och ”Ett rikt växt- och djurliv”.

Beslutets förenlighet med riksintressen, planer och områdesbestämmelser

Naturreservatet ingår i sin helhet i riksintresse för kulturmiljövård (MB 3 kap.6 §), i området Lagadalen. Reservatsbeslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser samt med den för området gällande översiktsplanen.

Intresseprövning

Länsstyrelsen anser, vid en intresseprövning enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, att avgränsningen av området, reservatets omfång och föreskrifternas utformning i detta beslut innebär en rimlig balans mellan de värden som skall skyddas och det intrång detta innebär för enskilds rätt att använda mark och vatten.

Medverkande i beslutet

Detta beslut har fattats av landshövding Anders Thornberg. I handläggningen av ärendet medverkade naturvårdsdirektör Henrik Martinsson och naturvårdshandläggare Monica Mathiasson. Den sistnämnda har varit föredragande.

Anders Thornberg

Monica Mathiasson

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilagor

Bilaga 1 Skötselplan

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.